الناس بنو آدم وآدم من تراب

١٤٣٦

İnsanlar Adem'in çocuklarıdır.
Adem ise topraktan yaratılmıştır.

40 Hadiste Birlikte Yaşama Ahlakı

Diyanet İşleri Başkanlığı
DİB Yayınları

النَّاسُ بَنُو آدَمَ وَآدَمُ مِنْ تُرَابٍ

١٤٣٦

40 Hadiste Birlikte Yaşama Ahlakı

40 HADİSTE
BİRLİKTE YAŞAMA AHLAKI

Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları / 1106
Broşür (Kartela) No: 69

Yayın Koordinatörü
Yunus AKKAYA

Hazırlayan
Komisyon

Tasarım
İsa YÜCEL

Düzelti
Hacı Duran NAMLI

Baskı:
Cem Veb Ofset
Tel: 0312 385 37 27

1. Baskı: Mart - 2015
2015-06-Y-0003-1106
ISBN: 978-975-19-6333-8
Sertifika No: 12930

İletişim
Dini Yayınlar Genel Müdürlüğü
Basılı Yayınlar Daire Başkanlığı
Tel: 0312 295 72 94
Fax: 0312 284 72 88
e-posta: diniyayinlar@diyanet.gov.tr

Din İşleri Yüksek Kurulu'nun
24.03.2015 tarih ve 43 sayılı kararıyla
basılmıştır.

2015-06-Y-0003-1106
9 789751 963338

يَا أَيُّهَا النَّاسُ، أَلَا إِنَّ رَبَّكُمْ وَاحِدٌ، وَإِنَّ أَبَاكُمْ وَاحِدٌ، أَلَا لَا فَضْلَ لِعَرَبِيٍّ عَلٰى أَعْجَمِيٍّ، وَلَا لِعَجَمِيٍّ عَلٰى عَرَبِيٍّ، وَلَا لِأَحْمَرَ عَلٰى أَسْوَدَ، وَلَا أَسْوَدَ عَلٰى أَحْمَرَ، إِلَّا بِالتَّقْوَى ...

"Ey insanlar! Şunu iyi bilin ki, Rabbiniz birdir, atanız da birdir. Arap'ın Arap olmayana, Arap olmayanın Arap'a; beyazın siyaha, siyahın beyaza takva dışında bir üstünlüğü yoktur..."

(İbn Hanbel, 5/411)

مَنْ نَفَّسَ عَنْ مُسْلِمٍ كُرْبَةً مِنْ كُرَبِ الدُّنْيَا، نَفَّسَ اللّٰهُ عَنْهُ كُرْبَةً مِنْ كُرَبِ يَوْمِ الْقِيَامَةِ، وَمَنْ يَسَّرَ عَلٰى مُعْسِرٍ، يَسَّرَ اللّٰهُ عَلَيْهِ فِى الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ، وَمَنْ سَتَرَ عَلٰى مُسْلِمٍ سَتَرَ اللّٰهُ عَلَيْهِ فِى الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ، وَاللّٰهُ فِى عَوْنِ الْعَبْدِ مَا كَانَ الْعَبْدُ فِى عَوْنِ أَخِيهِ

"Kim bir Müslümanın dünya sıkıntılarından bir sıkıntıyı giderirse, Allah da onun kıyamet günündeki sıkıntılarından birini giderir. Kim darda kalan bir kimsenin işini kolaylaştırırsa, Allah da dünya ve âhirette onun işlerini kolaylaştırır. Kim bir Müslümanın ayıbını örterse, Allah da dünya ve âhirette onun ayıplarını örter. Kul, kardeşinin yardımında olduğu sürece, Allah da onun yardımcısı olur."

(Ebû Dâvûd, Edeb, 60)

اَلْمُسْلِمُ مَنْ سَلِمَ النَّاسُ مِنْ لِسَانِهِ وَيَدِهِ، وَالْمُؤْمِنُ مَنْ أَمِنَهُ النَّاسُ عَلٰى دِمَائِهِمْ وَأَمْوَالِهِمْ

"Müslüman, dilinden ve elinden insanların selâmette olduğu kişidir. Mümin ise insanların canları ve malları konusunda (kendilerine zarar vermeyeceğinden) emin oldukları kişidir."

(Nesai, İman, 8)

اِسْمَحْ يُسْمَحْ لَكَ

“Hoş gör ki, hoş görülesin.”

(İbn Hanbel, 1/249)

بِحَسْبِ امْرِئٍ مِنَ الشَّرِّ أَنْ يَحْقِرَ أَخَاهُ الْمُسْلِمَ

"Kişinin, Müslüman kardeşini küçük görmesi kötülük olarak kendisine yeter."

(Müslim, Birr, 32)

خَيْرُ الْأَصْحَابِ عِنْدَ اللّٰهِ خَيْرُهُمْ لِصَاحِبِهِ، وَخَيْرُ الْجِيرَانِ خَيْرُهُمْ لِجَارِهِ

"Allah katında arkadaşların en hayırlısı, arkadaşına karşı hayırlı davranandır. Allah katında komşuların en hayırlısı ise komşusuna karşı hayırlı davranandır."

(Tirmizî, Birr, 28; Dârimî, Siyer, 3)

اَلْمُؤْمِنُ مَأْلَفٌ، وَلَا خَيْرَ فِيمَنْ لَا يَأْلَفُ وَلَا يُؤْلَفُ

"Mümin cana yakındır. (İnsanlarla) yakınlık kurmayan ve kendisiyle yakınlık kurulamayan kimsede hayır yoktur."

(İbn Hanbel, 2/40)

اُنْصُرْ أَخَاكَ ظَالِمًا أَوْ مَظْلُومًا، فَقَالَ رَجُلٌ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ، أَنْصُرُهُ إِذَا كَانَ مَظْلُومًا،
أَفَرَأَيْتَ إِذَا كَانَ ظَالِمًا كَيْفَ أَنْصُرُهُ؟ قَالَ: تَحْجُزُهُ، أَوْ تَمْنَعُهُ، مِنَ الظُّلْمِ فَإِنَّ ذٰلِكَ نَصْرُهُ

"Zalim de olsa mazlum da olsa kardeşine yardım et." Bunun üzerine birisi, "Ey Allah'ın Resûlü! Eğer mazlum ise yardım ederim, ancak zalimse ona nasıl yardım edeceğim?" dedi. Resûlullah buyurdu ki, "Onu zulümden uzaklaştırırsın veya onun zulmüne engel olursun. İşte bu ona yapacağın yardımdır."

(Buhârî, İkrâh, 7)

مَنْ أَحَبَّ أَنْ يُزَحْزَحَ عَنِ النَّارِ وَيَدْخُلَ الْجَنَّةَ فَلْتُدْرِكْهُ مَنِيَّتُهُ وَهُوَ يُؤْمِنُ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ، وَيَأْتِى إِلَى النَّاسِ مَا يُحِبُّ أَنْ يُؤْتَى إِلَيْهِ

"Kim cehennemden uzaklaştırılıp cennete girmek isterse Allah'a ve âhirete inanırken ölüm kendisine erişsin. İnsanların kendisine nasıl davranmalarını istiyorsa, o da onlara öyle davransın."

(Müslim, İmâre, 46)

مَنْ ضَارَّ أَضَرَّ اللّٰهُ بِهِ، وَمَنْ شَاقَّ شَاقَّ اللّٰهُ عَلَيْهِ

"Kim zarar verirse Allah da ona zarar verir.
Kim (insanlara) güçlük çıkarırsa, Allah da ona güçlük çıkarır."

(Ebû Dâvûd, Kadâ' (Akdiye), 31)

إِنَّ النَّاسَ إِذَا رَأَوْا ظَالِمًا، فَلَمْ يَأْخُذُوا عَلٰى يَدَيْهِ أَوْشَكَ أَنْ يَعُمَّهُمُ اللّٰهُ بِعِقَابٍ مِنْهُ

“İnsanlar bir zalimi görürler de onun zulmüne engel olmazlarsa,
Allah’ın onları genel bir azaba uğratması kaçınılmazdır.”

(Tirmizî, Tefsîru’l-Kur’ân, 5; Ebû Dâvûd, Melâhim, 17)

إِنَّ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ يَقُولُ: أَيْنَ الْمُتَحَابُّونَ لِجَلَالِى؟ اَلْيَوْمَ أُظِلُّهُمْ فِى ظِلِّى
يَوْمَ لَا ظِلَّ إِلَّا ظِلِّى

“Allah Teâlâ (kıyamet günü) şöyle buyurur: ‘Nerede benim rızam için birbirlerini sevenler! Gölgem dışında hiçbir gölgenin olmadığı böyle bir günde onları kendi gölgemde gölgelendireceğim. (Benim himayemden başka hiçbir himayenin olmadığı böyle bir günde onları, özel himayeme alacağım).”

(İbn Hanbel, II, 338)

أَمَرَنَا رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِسَبْعٍ: بِعِيَادَةِ الْمَرِيضِ، وَاتِّبَاعِ الْجَنَائِزِ، وَتَشْمِيتِ الْعَاطِسِ، وَنَصْرِ الضَّعِيفِ، وَعَوْنِ الْمَظْلُومِ، وَإِفْشَاءِ السَّلَامِ، وَإِبْرَارِ الْمُقْسِمِ.

"Peygamber (s.a.s.) bize şu yedi şeyi emretti: Hastayı ziyaret etmek, cenazeyi (kabre kadar) takip etmek, aksırana Allah'tan rahmet dilemek, zayıfa yardım etmek, mazluma yardım etmek, selâmı yaymak ve yemin edenin yeminini tasdik etmek."

(Buhârî, İsti'zân, 8)

لَا تَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ حَتّٰى تُؤْمِنُوا، وَلَا تُؤْمِنُوا حَتّٰى تَحَابُّوا، أَوَلَا أَدُلُّكُمْ عَلٰى شَيْءٍ إِذَا فَعَلْتُمُوهُ تَحَابَبْتُمْ؟ أَفْشُوا السَّلَامَ بَيْنَكُمْ

"İman etmedikçe cennete giremezsiniz, birbirinizi sevmedikçe de iman etmiş olmazsınız. Size, yaptığınız takdirde birbirinizi seveceğiniz bir iş göstereyim mi? Aranızda selâmı yayın."

(Müslim, Îmân, 93)

اِتَّقِ اللّٰهَ حَيْثُمَا كُنْتَ، وَخَالِقِ النَّاسَ بِخُلُقٍ حَسَنٍ، وَأَتْبِعِ السَّيِّئَةَ الْحَسَنَةَ تَمْحُهَا

“Nerede olursan ol, Allah’a karşı sorumluluğunun bilincinde ol! Kötülüğün peşinden iyi bir şey yap ki onu yok etsin. İnsanlara da güzel ahlâka uygun biçimde davran!”

(Tirmizî, Birr, 55)

اَلْمُؤْمِنُ الَّذٖى يُخَالِطُ النَّاسَ، وَيَصْبِرُ عَلٰى أَذَاهُمْ، أَعْظَمُ أَجْرًا مِنَ الْمُؤْمِنِ الَّذٖى لَا يُخَالِطُ النَّاسَ، وَلَا يَصْبِرُ عَلٰى أَذَاهُمْ

"İnsanlarla bir arada yaşayan ve onların eziyetlerine sabreden mümin, insanlarla bir arada yaşamayan ve onların eziyetlerine sabretmeyen müminden daha büyük ecre nail olur."

(İbn Mâce, Fiten 23; İbn Hanbel, II, 44)

إِنَّكَ إِنِ اتَّبَعْتَ عَوْرَاتِ النَّاسِ أَفْسَدْتَهُمْ أَوْ كِدْتَ أَنْ تُفْسِدَهُمْ

"İnsanların gizli hâllerini araştırırsan ya aralarına fesat sokmuş olursun ya da aralarında neredeyse fesat çıkmasına sebep olursun."

(Ebû Dâvûd, Edeb, 37)

مَنِ اسْتَعَاذَ بِاللّٰهِ فَأَعِيذُوهُ، وَمَنْ سَأَلَ بِاللّٰهِ فَأَعْطُوهُ، وَمَنْ دَعَاكُمْ فَأَجِيبُوهُ،
وَمَنْ صَنَعَ إِلَيْكُمْ مَعْرُوفًا فَكَافِئُوهُ، فَإِنْ لَمْ تَجِدُوا مَا تُكَافِئُونَهُ،
فَادْعُوا لَهُ حَتّٰى تَرَوْا أَنَّكُمْ قَدْ كَافَأْتُمُوهُ

"Allah için size sığınan kimseye sığınak olun. Allah için isteyen kimseye verin.
Sizi davet edene icabet edin, size bir iyilik yapana karşılığını verin.
Eğer onun karşılığını verecek bir şey bulamazsanız,
karşılıkta bulunduğunuza kanaat getirinceye kadar ona dua edin."

(Ebû Dâvûd, Zekât, 38)

أَلَا أُخْبِرُكُمْ بِمَنْ يَحْرُمُ عَلَى النَّارِ، وَبِمَنْ تَحْرُمُ عَلَيْهِ النَّارُ؟
عَلَى كُلِّ قَرِيبٍ هَيِّنٍ لَيِّنٍ سَهْلٍ

“Kendisi cehennem ateşine ve cehennem ateşi de kendisine haram olan kişiyi size bildireyim mi? Cana yakın, yumuşak huylu, kolaylaştırıcı kimse.”

(Tirmizî, Sıfatü’l-kıyâme, 45)

مَثَلُ الْمُؤْمِنِينَ فِى تَوَادِّهِمْ، وَتَرَاحُمِهِمْ، وَتَعَاطُفِهِمْ مَثَلُ الْجَسَدِ، إِذَا اشْتَكٰى مِنْهُ
عُضْوٌ، تَدَاعٰى لَهُ سَائِرُ الْجَسَدِ بِالسَّهَرِ وَالْحُمّٰى

"Müminler birbirlerini sevmede, birbirlerine merhamet ve şefkat göstermede, tıpkı bir organı rahatsızlandığında diğer organları da uykusuzluk ve yüksek ateşle bu acıyı paylaşan bir bedene benzer."

(Müslim, Birr, 66)

ذَكَرَ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَعَدَ عَلٰى بَعِيرِهِ، وَأَمْسَكَ إِنْسَانٌ بِخِطَامِهِ ... قَالَ:
فَإِنَّ دِمَاءَكُمْ، وَأَمْوَالَكُمْ، وَأَعْرَاضَكُمْ، بَيْنَكُمْ حَرَامٌ، كَحُرْمَةِ يَوْمِكُمْ هٰذَا،
فٖى شَهْرِكُمْ هٰذَا، فٖى بَلَدِكُمْ هٰذَا ...

"Hz. Peygamber (s.a.s.) (Veda Haccı'nda) devesinin üstüne oturdu, bir adam da devenin yularını tutuyordu... Sonra insanlara şöyle hitap etti: "(Ey insanlar!) Bu (Zilhicce) ayınızda, bu (Mekke) şehrinizde bu (arefe) gününüz nasıl mukaddes ise, kanlarınız, mallarınız ve ırzlarınız (şeref ve namusunuz) da aynı şekilde mukaddestir..."

(Buhârî, İlim, 9; Müslim, Kasâme, 30)

لَا تَبَاغَضُوا، وَلَا تَحَاسَدُوا، وَلَا تَدَابَرُوا، وَكُونُوا عِبَادَ اللّٰهِ إِخْوَانًا،
وَلَا يَحِلُّ لِمُسْلِمٍ أَنْ يَهْجُرَ أَخَاهُ فَوْقَ ثَلَاثِ لَيَالٍ

“Birbirinizden nefret etmeyin, birbirinize haset etmeyin, birbirinize sırt çevirmeyin. Ey Allah’ın kulları, kardeş olun. Bir Müslümanın din kardeşiyle üç günden fazla küs durması helâl olmaz!”

(Buhârî, Edeb, 62)

لَزَوَالُ الدُّنْيَا أَهْوَنُ عَلَى اللّٰهِ مِنْ قَتْلِ مُسْلِمٍ

“Allah katında dünyanın yok olması, bir Müslümanın öldürülmesinden daha hafiftir.”

(Tirmizî, Diyât, 7; Nesâî, Muhârebe, 2)

اَلْمُؤْمِنُ مِرْآةُ الْمُؤْمِنِ، وَالْمُؤْمِنُ أَخُو الْمُؤْمِنِ، يَكُفُّ عَلَيْهِ ضَيْعَتَهُ، وَيَحُوطُهُ مِنْ وَرَائِهِ

"Mümin, müminin aynasıdır ve mümin, müminin kardeşidir. Onun geçimini muhafaza eder ve onu arkadan çepeçevre sarıp (tehlike ve zararlardan) korur."

(Ebû Dâvûd, Edeb, 49)

لَا يَرْحَمُ اللّٰهُ مَنْ لَا يَرْحَمُ النَّاسَ

"İnsanlara merhamet etmeyene Allah da merhamet etmez."

(Buhârî, Tevhîd, 2; Müslim, Fedâil, 66)

لَا تُمَارِ أَخَاكَ، وَلَا تُمَازِحْهُ، وَلَا تَعِدْهُ مَوْعِدَةً فَتُخْلِفَهُ

“Kardeşinle (düşmanlığa varan) tartışmaya girme,
onunla (kırıcı şekilde) şakalaşma ve ona yerine getiremeyeceğin sözü verme.”

(Tirmizî, Birr, 58)

مَنْ هَجَرَ أَخَاهُ سَنَةً فَهُوَ كَسَفْكِ دَمِهِ

"Müslüman kardeşine bir sene küs duran kimse, onun kanını dökmüş gibi (vebalde) dir."

(Ebû Dâvûd, Edeb, 47; İbn Hanbel, IV, 219)

تُفْتَحُ أَبْوَابُ الْجَنَّةِ يَوْمَ الْإِثْنَيْنِ، وَيَوْمَ الْخَمِيسِ، فَيُغْفَرُ لِكُلِّ عَبْدٍ لَا يُشْرِكُ بِاللّٰهِ شَيْئًا، إِلَّا رَجُلًا كَانَتْ بَيْنَهُ وَبَيْنَ أَخِيهِ شَحْنَاءُ، فَيُقَالُ: أَنْظِرُوا هٰذَيْنِ حَتّٰى يَصْطَلِحَا، أَنْظِرُوا هٰذَيْنِ حَتّٰى يَصْطَلِحَا، أَنْظِرُوا هٰذَيْنِ حَتّٰى يَصْطَلِحَا

"Pazartesi ve Perşembe günleri cennetin kapıları açılır ve Allah'a şirk koşmayan her kul bağışlanır. Ancak kardeşi ile arasında husumet bulunan kişi müstesna. (Onlar hakkında) şöyle denir: 'Şu iki kişiyi, birbiriyle barışıncaya kadar bekletin, şu iki kişiyi, birbiriyle barışıncaya kadar bekletin, şu iki kişiyi, birbiriyle barışıncaya kadar bekletin!'"

(Müslim, Birr, 35)

لَا تُظْهِرِ الشَّمَاتَةَ لِأَخِيكَ فَيَرْحَمَهُ اللّٰهُ وَيَبْتَلِيكَ

"Kardeşinin başına gelen bir şeye sevinip gülme.
Sonra Allah ona merhamet edip seni (o şeyle) imtihan eder."

(Tirmizî, Sıfatü'l-kıyâme, 54)

إِنَّ أَشَدَّ النَّاسِ عَذَابًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَشَدُّهُمْ عَذَابًا لِلنَّاسِ فِى الدُّنْيَا

"Kıyamet günü en şiddetli azap görecek kimseler, dünyada insanlara en çok işkence edenlerdir."

(Tayâlisî, Müsned, II, 11; İbn Hanbel, IV, 90)

مَنْ قَبَضَ يَـتِيمًا بَيْنَ الْمُسْلِمِينَ إِلٰى طَعَامِهِ وَشَرَابِهِ أَدْخَلَهُ اللّٰهُ الْجَنَّةَ اَلْبَـتَّةَ
إِلَّا أَنْ يَعْمَلَ ذَنْبًا لَا يُغْفَرُ لَهُ

"Müslümanlar arasında kim bir yetimi yiyecek ve içeceğini üstlenecek şekilde sahiplenirse, affedilmeyecek bir günah işlememişse, Allah onu mutlaka cennete koyar."

(Tirmizî, Birr, 14)

دَبَّ إِلَيْكُمْ دَاءُ الْأُمَمِ قَبْلَكُمْ: اَلْحَسَدُ وَالْبَغْضَاءُ، هِىَ الْحَالِقَةُ، لَا أَقُولُ تَحْلِقُ الشَّعْرَ وَلٰكِنْ تَحْلِقُ الدِّينَ ...

"Geçmiş toplumların hastalığı size de bulaştı: Haset ve kin beslemek! İşte bunlar, kökten yok edicidir. Saçı tıraş eder demiyorum, aksine dini kökünden kazıyıp yok eder…"

(Tirmizî, Sıfatü'l-kıyâme, 56)

لَيْسَ مِنَّا مَنْ لَمْ يَرْحَمْ صَغِيرَنَا، وَيُوَقِّرْ كَبِيرَنَا، وَيَأْمُرْ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَ عَنِ الْمُنْكَرِ

“Küçüğümüze merhamet etmeyen, büyüğümüze saygı göstermeyen ve iyiliği emredip/teşvik edip kötülükten sakındırmayan/uzaklaştırmayan bizden değildir.”

(Tirmizî, Birr, 15)

رَحِمَ اللّٰهُ رَجُلًا سَمْحًا إِذَا بَاعَ، وَإِذَا اشْتَرٰى، وَإِذَا اقْتَضٰى

“Satarken, satın alırken, alacağını talep ederken hoşgörülü davranıp kolaylık gösteren kimseye Allah rahmetiyle muamele eylesin.”

(Buhârî, Büyû’, 16)

مَنْ غَشَّانَا فَلَيْسَ مِنَّا

“Bizi aldatan, bizden değildir.”

(Müslim, Îmân, 164)

لَا تَكُونُوا إِمَّعَةً، تَقُولُونَ: إِنْ أَحْسَنَ النَّاسُ أَحْسَنَّا، وَإِنْ ظَلَمُوا ظَلَمْنَا، وَلٰكِنْ وَطِّنُوا أَنْفُسَكُمْ، إِنْ أَحْسَنَ النَّاسُ أَنْ تُحْسِنُوا، وَإِنْ أَسَاءُوا فَلَا تَظْلِمُوا

" 'İnsanlar iyilik yaparlarsa biz de iyilik yaparız, zulmederlerse biz de zulmederiz,' diyen zayıf karakterli kimseler olmayın. Bilâkis iyilik yaptıklarında insanlara iyilik yapmayı, kötülük yaptıklarında ise onlara zulmetmemeyi içinize (bir ilke olarak) yerleştirin."

(Tirmizî, Birr, 63)

إِنَّ مِنْ شَرِّ النَّاسِ مَنِ اتَّقَاهُ النَّاسُ لِشَرِّهِ

"İnsanların en kötüsü, şerrinden dolayı insanların kendisinden çekindiği kimsedir."

(Muvatta', Hüsnü'l-hulk, 1)

لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ مَنْ لَا يَأْمَنُ جَارُهُ بَوَائِقَهُ

"Komşusunun, kendisine kötülük yapabileceği kaygısından kurtulamadığı kimse cennete giremez."

(Müslim, Îmân, 73)

لَيْسَ مِنَّا مَنْ دَعَا إِلٰى عَصَبِيَّةٍ، وَلَيْسَ مِنَّا مَنْ قَاتَلَ عَلٰى عَصَبِيَّةٍ،
وَلَيْسَ مِنَّا مَنْ مَاتَ عَلٰى عَصَبِيَّةٍ

"Irkçılığa çağıran bizden değildir. Irkçılık davası uğruna savaşan bizden değildir. Irkçılık davası uğruna ölen bizden değildir."

(Ebû Dâvûd, Edeb, 111-112)

... اَلنَّاسُ بَنُو آدَمَ، وَخَلَقَ اللّٰهُ آدَمَ مِنْ تُرَابٍ

"... İnsanlar Âdem'in çocuklarıdır. Ve Allah Âdem'i topraktan yaratmıştır"

(Tirmizî, Tefsîru'l-Kur'ân, 49; Ebû Dâvûd, Edeb, 110-111)